NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvarí.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII. V Ljubljani v saboto 3. februarija 1855. List 10.

Kam bomo prišli, če bomo z lesom tako gospodarili kakor sedaj gospodarimo?

Kar bodemo tukaj govorili, zadeva vse naše cesarstvo skupej, ne le posamnih dežel.

Za kurjavo samo hišnih pečí potrebuje en človek na leto 1 do poldrugi seženj 36 pavcev dolzih derv. Tako je prerajtal Hain v svoji štatistiki. Potem takem se samo derv ali namesto njih kakega druzega palíva za hišno kurjavo v vsem skupaj v našem cesarstvu požgé od 40 do 60 milijonov sežnjev na leto. Pridela se pa na leto derv okoli 36 milijonov sežnjev, premoga 25 milijonov centov *), — 10 centov premoga zdá za kurjavo toliko, kot 1 seženj derv. Iz tega je očitno, da se več derv na leto požgè, kakor se jih pridela.

Tesarji, mizarji, kolarji, sodarji in drugi rokodelci potrebujejo na leto naj manj 3 milijone in 600.000 sežnjev lesa.

Fužine požgejo naj manj 2 milijona in pol derv, brez tistega lesa, ki ga v rudnikih sicer potrebujejo.

Kje pa so sedaj še tiste derva, ki jih v solnicah, potašeljnicah, smolarijah, pekarijah, olarijah, žganjarijah, glažutah, opečnicah, cukrarijah, papirnicah, lončarijah, svečarijah, lanišnicah, sušivnicah za sadje in v raznih druzih fabrikah na leto požgó?

Da dobimo saj majhen zapopadek: koliko derv take obertnije in fabrike požgejo, čujmo: kaj nam je slavni prof. Balling o tem povedal:

Od pekarij. Za 100 funtov kruha speči se potrebuje $^3/_{80}$ sežnja ali blizo 60 funtov mehkih 36 pavcov dolzih derv, in za 40 milijonov ljudí, ki jih živí v austrijanskem cesarstvu, če na vsacega človeka sploh rajtamo 4 cente kruha na leto, 6 milijonov sežnjev.

Od opečnic (cegelnic). Ako se na 1000 opék le $^3/_4$ sežnja okoli 29 pavcov dolzih mehkih derv rajta, se za 2000 milijonov opek, ki se jih v našem cesarstvu na leto izdela, potrebuje poldrugi milijon sežnjev derv.

Od žganjarij. Za 100 funtov krompirja z 5 funti ječmena, iz kterih se naredí 8 bokalov žganja, se potrebuje $^1/_{40}$ sežn. ali 40 funtov mehkega lesa; ako se rajta, da se po vsem cesarstvu na leto napravi 3 milijone veder žganja, se potrebuje derv 375.000 sežnjev.

Od olarij (pivarnic). Za 40 veder piva se potrebuje $^3/_4$ sež. mehkih derv, za slad iz 100 vagánov ječmena pa $1^1/_4$ sež.; po takem za 12 milijonov veder ola blizo 300.000 sežnjev derv. Le za te 4 obertnije je tedaj vsako leto 8 milijonov in pol sežnjev derv potreba.

Za železnice — okoli 300 milj dolge — le za kurjavo se smé naj manj rajtati 1 milijon sežnjev derv brez lesa, ki se potrebuje za njih stavbe, in brez derv, ki jih požgó v poslopjih.

Zdaj pa je treba še za naj manj 1000 mašín, ki jih vodni sopár goni, rajtati blizo 600.000 sežnjev derv.

Gotova resnica je tedaj, da se v našem cesarstvu vsako leto na pol več lesa porabi, kakor se ga pridela. Vsako leto pomanjšujemo tedaj kapital, namesto da bi izhajali z obrestmi (činži). Kam pa tako gospodarstvo pelje — ni težko zapopasti. Od tod izvira pomanjkanje lesa in derv že v mnozih deželah, — od tod visoka cena njegova, — od tod pa tudi žalostna skušnja, da nektere austrijanske glažute in fužine, ker morajo derva drago plačevati, ne morejo blaga po taki ceni prodajati kakor ga prodajajo ptuje, ki tedaj zmiraj bolj stiskajo domače in jih spodbijajo.

Te številke, ki smo jih gori razodeli svojim bravcem in ki celó nič niso prenapete, pred prenizke kakor previsoke, očitniše govorijo kakor vse drugo, da naši nasledniki bojo mogli fužine opustiti, da si ne bojo mogli hiš zidati in sto druzih potrebnih stvarí napravljati.

„Kaj pač — bo morebiti kdo rekel — naših otrok otroci bojo že kaj druzega najdili, da bojo kurili, če jim bo derv zmanjkalo“ itd.

Nočemo tajiti, da bojo marsikaj morebiti znajdili, pa boljši bi bilo, če bi že zdaj znajdeno bilo, ker bi utegnilo sicer prepozno biti.

Spet drugi pravijo: „bojo pa boljši gospodarili z lesom, bojo gojzde bolje oskerbovali, pridniši za novo rejo skerbeli“.

Žalostno je, ako stariši tako skerbé za svoje otroke in jim vse zapravijo, kar so prejeli od svojih prednikov! Tudi ni res, da nova izreja lesa nadomestuje kar ga manjka, — les ne zraste kakor salata ali pa ajda v malo tednih. V 1 letu zamoremo lep gojzd posekati, v 100 letih pa ne zraste!

Naj nihče ne misli, da smo kakošno besedo preveč rekli, ali da ni ravno že tako žalostno z našimi gojzdi, kakor kdo misli.

Od konca do kraja je taka — in Bogu bodi milo, da je taka!

Kam pa bomo po takem gospodarstvu prišli? — je zastavica, ki jo vsak otrok lahko ugane. Čutimo jo že.

Drugikrat bomo govorili, kaj naj bi se počelo, da bi se žalostni prihodnosti, kolikor je moč, v okom prišlo.

(Allg. L. u. F. Z.)

*) Šote gosp. Hain ni v prerajt vzel; ker pa tudi tistih derv ni rajtal, ki se porabijo za kurjave učilnic, gostivnic, pisarnic in druzih poslopij, ktere niso stanovitne stanovališča, ne bo račun zlo navskriž šel zavoljo tega, da šote ni vzel v prerajt.

Moje skušnje

o množenji sadnega drevja po natičih.

Kar sem v 6. listu naših „Novíc“ bral od nove znajdbe, da se dá nektero sadno drevje tudi po natičih množiti, ni bilo za me nič ravno novega, ker že pred 15 leti sem že bil prepričan, da se gotovo dá tudi na to vižo drevje množiti, posebno jablane, — za hruške pa še nisem vedil.

Že sem se mislil takrat oglasiti, ko sem bral v „Novícah“ v 31. listu leta 1853, da višji vertnar

družbenega verta v Gradcu gosp. Trumer to poskušnjo zametuje in celó prepoveduje, da naj nihče tega ne skuša, ker bi le prazno delo bilo, — pa sem mislil: „molči! z učenimi gospodi se ni lahko prepirati“. Ko pa sem zdaj spet od tega bral, kar se vjema z mojimi skušnjami, ne morem zamolčati, kar tudi jez vém.

Meni je dobro znano, da se natiči primejo in rastejo. Čeravno še nisem poskušal iz tega namena, da bi na to vižo drevje množil, pa se mi je vendar na to obernilo, — česar nisem iskal, sem dosegel. Ko sem večkrat kake odrezke pri cepljenji potikoval v ograjo verta, so večidel ozelenéli pervo leto, drugo leto jih je pa le nekoliko rastlo naprej; tisti pa, ktere sem okoli jame vertnega gnojnišča potaknil, so se pa še bolje prijeli. Drugibart sem od cepljene jablane (popred omenjena skušnja je bila le z divjaki) odrezal letno mladiko, ktera je bila blizo 2 čevlja dolga; vtaknil sem jo v zemljo, češ, da bo za cepiče. Ker pa mi ni ravno cepičev manjkalo, je ostala v zemlji, je lepo ozelenéla in rastla dve leti; potem sem jo pa z drugim v sadišče mladega drevja (vertno šolo) prestavil. Lepo je bilo viditi drevesce s takimi lepimi koreninicami, ki jih naredí prav pri koncu; ravno tam korenine poganja, kjer se odrezek obraša in le malokteri višje.

Toliko vém jez od tega, in kar sem povedal, je resnica. Kar bom še vprihodnje po poskušnjah zapazil, bom že naznanil po „Novícah“ *). Res je vredno, da to množenje sadnega drevja do konca doženemo.

France Bizjak.

Zgodovinske reči.

Še nekaj od Vipave in starih rimskih zidov.

Gosp. Terstenjak mi je pisal sledeče: „Da je postaja „Fluvio frigido“ stala kraj Hubla, Vam popolnoma poterdim. Hubel po mojem mnenji naravnost pomeni „fluvius frigidus“, merzlo reko. Korenika indiška *hi* pomeni teči, od tod himavat, frostig, zimovat; pa tudi himje, po odveržen em *h* imje, po spremenjenem *m* ivje, Frost. Ravno to pomeni *hu*, po naše huhlati; (kakor mi kolar teržiški, pridni domorodec V. Kurnik piše, pomeni huhvati, huhlati teči, in sicer se rablja ta beseda od bistric ali planinskih rek; bistrice huhlajo, zlasti o povodnji ali tekoče skozi ozke grape). Beseda je onomatopoetiška hu = huš = frigidus, merzel. Imenovana reka Hubel res naglo huhlá s planin, in je zraven merzla, toraj je imé prav za prav Huhel, *h* spremenjen v *v* — Huvel, in *v* spremenjen v *b* Hubel“. — Dalje piše: „Ad fornulos“ je brez dvombe prestavek kakošnega Latinca, kteri je morebiti domače Podpeč, Peče itd. prestavil v fornulum, misleč na „peč“ fornax, ne pa na „peč“ saxum, skala“.

Ko sem mu po tem odgovoril, da bi tedaj utegnila Černica biti (Černica, Kernica od korenike kar, ker, sedanje čer) mi je zopet pisal: „Ad Fornulos“ so po mojih mislih Černice. Znal je kakošen rimsk uradnik uprašati staroslovenskega župana, v klopočevi slovenšini: „kako se velí ta kraj?“ Ž. Černice. U. Kaj je to Černice? Ž. Enako besedi peč, pečina. Uradnik nekoliko slovensko razumivši in vedši, da je peč forum, fornax, je Černičane imenoval Fornuli“. Tako gosp. Terstenjak.

Vlani sem že enkrat omenil, da so se rimski zidovi blezo tudi bolj proti jugu stegovali, in niso bili samo pri Verhniki. Zamorem zdaj nekaj bolj natanko povedati, da so mogle saj vse soteske juliških planin obzidane biti. Razun že znanih zidov v Hrušici je nekaj starega zidú nižje, nad Ternovem na Pivki, namreč na hribu, ki je proti izhodu od cerkve. Pod Verhniko se precej nad Verdom vleče star zid precej deleč v gojzd. Dalje je na sedlu, kjer je peljala stara tovorna pot od Ljubljane čez Ig v cerkniško dolino, blizo Rakitne namreč nekoliko proti jugu, spet ostanek starega zidú, ki je šel iz enega verha v drugega čez dolinico. Na Bloški Stermici, kjer je blizo cesta po hudem klancu v Soderšico izpeljana, je tudi še lep ostanek starega zidú. Posebno dobro se zna še staro prezidje med Babjem poljem na krajnski, in med Prezidom na horvaški meji; poslednji kraj ima ravno odtod svoje imé, in razvaline zidovja se ondod vlečejo proti severju v goro, ki se Pogorišče imenuje, proti jugu pa čez hrib, ki pod čubransko srenjo spada; morebiti da je ta zid v zvezi bil s starim zidom, kteri se pri Reki nahaja, in je pri Valvazorji (k. XII. str. 100) popisan in tudi izrisan. Vseh teh zidov sicer nisem sam ogledoval, pa pravili in pisali so mi od njih verjetni možje, med kterimi je gosp. Križnogorski in pa gosp. Žagar iz Prezida. Vsi ti zidovi so mogli zlo enak namen imeti, namreč za brambo Italije; en del jih bi bil utegnil že pred cesarjem Augustom postavljen biti, ko še Metulum in Terpo nista bila v rimski oblasti, namreč zidovi v Hrušici in pri Ternovem, kteri ležijo v eni meri; drugi del je bil morebiti precej ob Augustovem času utemeljen v brambo zoper ustale Panonce in Dalmatince, ali še le pod poznejimi rimskimi cesarji. Saj pesnik Klaudijan poje o boji med Teodozijem in Eugenijem:

— — — „Ni pomagalo previdnemu vragu,
Da je zagradil se bil v terdnjavah, in prazen je upadel
Up na zasipe“. (Claudian. de III. cons. Honor.) Hicinger.

Krasopisje.

Železniki na Krajnskem.

(Dalje).

Vernimo se zopet k pervemu predmetu nazaj.

Verjetno je, da je dobrih 600 let preteklo, kar so se železniške fužine preselile iz „Dašence“ in „farjevega potoka“ na mesto, kjer dan današnji stojé, kovajoče železo in žeblje in razpošiljaje to robo po svetu. Bile so pa res tudi v starih časih veliko imenitnejše in tudi premožnejše od sedaj. Imele so mnogo predpravic, ktere je slednji novi frižinski škof proti prošnji, kakor pismo (privilegium) od leta 1438 govorí, iznova poterjeval. Vsi gojzdi deleč okrog in tudi nekaj polja so bili lastnina teh fužin; vsi kovači, fužinski delavci in rudokopi so bili vojaščine prosti, in celo kmečki fantje, ko so jih po tadanji navadi v vojake lovili, so najdli tù varno zavetje, ako so srečno sem dospeti zamogli, ker v Železnike stopiti ni bilo nobenemu beriču po nikakoršnem opravku dovoljeno. Bili so oni kakor posvečen kraj. Še celó hudodelnika, če se je noter zatekel, niso smeli beriči preganjati, ampak zvunaj Železnikov so mogli čakati, dokler jim ga je sodnik, ki je bil edino le ljubljanski, gorski in fužínski gosposki podložen, sam izročil. Manjše pravde so se vse le tù razsojevale, tudi so hudodelniki vse manjši kazni le tù zastajali. Tudi so imeli Železniki lastne gruntne bukve, in so bili vse desetine, laudemij in druzih enakih davšin prosti.

Železa se nekdaj ni nič manj in še celó več pridelalo in izdelalo, kakor današnji dan; cena rude in oglja pa je bila veliko nižja, ker se je slednji trudil železnišk rudokop ali sicer delavec biti, in potem se tukajšnih pravic vdeležiti. Delali so pa takrat tudi na plavžu vse drugač, ko zdaj. Že Valvazor omeni od tega dela, ki se je imenoval „na volka“ delati. Ali „volka“, ki je bil včasih resnično 18 do 25 centov težak, niso prec pod kladvom obdelovati zamogli, kakor on omeni, zakaj slednemu v fužinarstvu le

---

*) Nam bo prav ljubo, — kakor nam je bilo že tudi to naznanilo, ker nam po tem takem tudi domača skušnja poterjuje, da niso le prazne besede bile, ki jih je Dochnahl govoril v velikem zboru nürenberškem. Pa tudi Bizjakove skušnje učé: naj prav skuša, kdor skuša! Da so natiči okoli jame vertnega gnojišča se bolje prijeli, nam je očitno znamnje, da, čeravno ni z gnojnico mladim šibicam gnojiti, jim je saj pridno prilivati treba, da nježnim koreninicam nikdar živeža ne zmanjka. Vred.

kolčikaj skušenemu je znano, da se grodelj (in to je ravno tudi „volk“ bil) ne dá prec pod kladvom kovati. Delali so pa tako: Plavž je vselej gorel le 24 ur, skoz ta čas so usipali od zgoraj rudo in oglje v peč, ki pa od-zdolaj ni bila zamašena, kakor dandanašnji, ko se le vsako uro ali na 2 uri odmaši, ampak žlindra in tudi grodelj sta mogla vès čas iztekati, le toliko je pečnik peč zamašil, da ni presilne vročine terpel, kadar je žlindro in grodelj preč pobiral. Bila pa je notrajna osnova peči tako uravnana, da je boljši del grodeljna vès v peči ostal, in se nakupičil tako v podobi velike krogle. Vsakih 24 ur je plavž ugasnil; tadaj so zid od zdolaj obtolkli, „volka“ iz peči pod kladvo valili in tam ne prec obdelovali ali kovali, ampak le s pomočjo kladva na majhne kosce raztolkli. Te kosce so potem še enkrat v drugem ognji stopili. Naložili so jih namreč na kraj jame, ki je bila polna ognja, in so jih dali počasi raztopiti in v jamo izteči. Kos, ki so ga zdaj iz ognja dobili, je tehtal kaka 2 centa, in so ga imenovali „mašelj“. Tega so še le pod kladvom obdelovali in kovali, ker to je bilo še le pravo železo.

Omenjena raba obdelovanja na plavžu in ognji se je pri naših fužinah še le pred malo leti umaknila novim napravam.

Kdaj se je zidala tukajšna farna cerkev, ki stojí ravno v sredi Železnikov, se ne vé. Do leta 1622 je bila ona podružnica selške fare; to leto pa je po prizadevi Plavcove rodovine, ki je ena naj starejših, prav za prav, zdaj naj starejša tukaj, samostojna fara postala. Imela je takrat le tri oltarje, namreč: sv. Antona puščavnika kakor farnega patrona, sv. Andreja in sv. Ane. Bila pa je potem trikrat prizidana: enkrat prezbiterium, enkrat kapele in enkrat zakristija. Toraj nima nič kaj prave podobe, ker staro in novo se nikdar ne ujema. Podružnica sv. Frančiška Ksav. pa se je izzidala še le leta 1738; je toraj tudi veliko bolj prostorna in prijazna. Okoli nje je farno pokopališče, stojí pa na otoku, ki ga delata Sora in vodotoč, ki napeljuje vodo na spodnje fužine. Vznotraj ste obedve cerkvi prav zale, ker pobožni duh tù še močno vlada, in obedve imate dobre orgle in posebno dobro ubrano triglasno zvonilo.

Leta 1815 se je vpeljala tù tudi šola. Bila je za ta kraj silno potrebna, ker pri fužinah je poduka posebno velika potreba. So pa tudi otroci fužinskih krajev za poduk posebno sprejetni ter posebno bistrega uma. Imenujem tù dva moža, ki jih Železnikarji ponosno med svoje rojake štejejo, dasiravno že krije nju trupli hladna gomila. Sta namreč: vitez Gašper Levičnik, bivši slavni pravnik na Dunaji, oče slavnoznanega nemškega pesnika Henrika viteza Levičnik-a, in pa Anton Pfleger vitez Wertenavski, ki je od priprostega fužinarskega dečaka dospel čast in službo cesarskega svetovavca (Staats- und Conferenz-Rath) in ako se ne motim, poslednjič ministra pravosodja. Obadva sta tako rekoč iz žlindre se povzdignila s svojim bistrim umom na čast žlahnega stanú. — Tudi med svojimi mlajšimi sinovi štejejo Železniki mnogo imenitnih mož v duhovski, cesarski, vojaški in tergovski službi, kteri so deloma že v domači šoli pervi poduk prejeli. Skoz vès čas nje obstanka podučuje v nji častivredni gosp. učitelj Jakob Demšer, ki je bil leta 1824 na čast izglednega učitelja povzdignjen.

Šteli so Železniki, ki so bili že v Valvazorjevem času razdeljeni v spodnji in zgornji, že takrat mnogo lepih in velikih zidanih hiš, vendar so bili do leta 1822 ulice nekako čudne in silno tesne, kar je dajalo, kakor stari ljudjé pripovedujejo, Železnikom memo dandanašnjih vso drugo podobo. Leta 1822 pa so na binkuštni četertek pogorel s sosedo Češnjico in Studenim vred, in takrat so po mnogem prizadetji inženirja Zajkota dobile sedajno podobo. Ulice so zdaj prav prostorne, tudi je več precej prostornih tergov.

Tako sem tedaj po večem, kar se je moglo, popisal Železnike starega in srednjega časa; poglejmo zdaj še nekoliko, v kakoršnem stanu so danes. (Dalje sledí.

Novičar iz austrijanskih krajev.

Iz Siska 22. jan. Sneg nas je popolnoma zapadel, ne le po suhem je vsa vožnja zaostala, temuč tudi po Savi in Kupi. Celó nič se ne prodaja; žitna cena je kakor je bila. V Karlovcu je pšenica po $7\frac{1}{2}$ do 8 fl., pančevaška po $7\frac{1}{3}$ do $7\frac{1}{2}$ fl., vlaška $6\frac{1}{3}$ do $7\frac{1}{2}$ fl., proso po $3\frac{2}{3}$ do $3\frac{5}{6}$ fl., oves po $2\frac{1}{4}$ do $2\frac{1}{2}$ fl. vagán. V Sisku se je napravilo družtvo na delnice (akcije), na kterega čělu pervi ondašnji tergovci stojé. Oni mislijo oba Siska s stalnim mostom zvezati, kar bi bilo važno ne le za siskino tergovino, temuč tudi za vso horvaško deželo. Družtvo je že prosilo za dovoljenje. (Nar. Nov.)

Iz Celovca. 22. jan. je misijonar p. Olivier prišel s 6 zamurkami v Celovec in je 7 do 8 let stare dekleta, kterim se pravi Bahita (dvema), Subafadrir, Nur, Nora in Atamina in še niso keršene, tukajšnim nunam izročil.— V Belaku, Trbižu, Podkloštrom, Žabnici, Pontablu in Malborgetu je 26. jan. ponoči trikrat potres bil. Skor ravno ta dan (25. jan.) je bil pred 507 leti (leta 1348) tisti strašni potres, ki je en kos belaške planine v dolino odveznil, 17 gradov in vasí zasul, in je Zila 10 vasi potopila. Tisti dan se je poderlo več hiš v Belaku, in ker se je poderla tudi velika cerkev, je zasula več ljudí, ki so na sv. Paula dan ravno pri maši bili.

Iz Pole v Istrii. J. K. 17. t. m. so kopali zaklad (šac) v tukajšnem samostanu, kjer so nekdaj v jutrovo deželo potujoči romarji ostajali, — ali ničesar niso našli, ker tisti, ki je imel pismo od zaklada, je prišel že prepozno. Pa ne more biti veliko let, kar so tù zakopani zaklad izkopali, ker pri kopanji se je dobro vidilo, da je zemlja rahla; razun tega so našli še košček laškega časopisa od leta 1848 v zemlji. — Lansko leto pa so zaklad tudi pri Dinjanu našli. Ne čudite se, častiti bravci! da od „šacov“ govorim, ker to, kar tukajšne zaklade zadeva, je čista resnica, in marsikteri je že po njih obogatel. Ni dolgo, kar so poslali spet druge pisma na Dunaj za pripuščenje takošnega kopanja. — To nam je nov dokaz, da Istrija je bila nekdaj bogata, al ker je preganjanje v različnih dobah in ljuto enostransko vladanje ob tačasnih tamnih časih navadno bilo, je marsikteri tukajšni prebivavec, ki ni bil varen od danes do juter, vse poskril, kar je bilo mogoče, pa ni zapisal kje in kam je to ali uno djal, da bi saj nasledniki njegove rodovine v stiskah pomoči našli, ako bi njemu ne bilo več mogoče vživati spravljenega premoženja.

Iz Celja 30. jan. * Z veseljem smo slišali, da v Laškem (Markt Tüffer) mislijo v neki blagi namen veselo slovensko igro „Županovo Micko“ igrati. Da bi pač res bilo!

Iz Železnikov 30. jan. Letošnja zima se pri nas prav nemilo obnaša. K grozovitni dragini je pritisnil zdaj še hud mraz, tako, da so vse fužine zamerznile in ljudjé nimajo nikakega zaslužka. Verh tega pa še plučnica roji, da je joj, in marsikterega spravi pod gomilo. — V 7. listu „Novíc“ omenjena beseda „rokôven“ je tudi pri nas navadna, toda ne v tem pomenu, kakor na Selih. Pri nas prav uterjene berače imenujejo rokôvne, n. pr.: „se je lotil prav rokôvno beračanja“, „je prav tistih rokôvnih eden“ — er betreibt das Betteln ganz handwerksmässig. Popraševal sem tudi: ali se morebiti ne razume ta beseda v duhu v „Novicah“ omenjenega „periodisch“, pa se mi je naravnost odgovorilo, da ne. — Ker je ravno predpust, naj Vam povem, kako pri nas pravijo nemškemu: „diese wird sitzen bleiben“, oder „keinen Mann bekommen“ — namreč: „ti bo Bog moža v dnarjih odrajtal“, „ji ga bo z repo, s krompirjem itd. plačal“. Utegnilo bi se po novem

to tudi razumeti: „ne bo dobila moža in natura, ampak bo odškodovana z dnarjem“ itd. J. Levičnik.

Iz Ljubljane. Iz Dunaja se je, kakor v poglavne mesta vsih dežel austrijanskega cesarstva, tudi v Ljubljano dalo na znanje, da bo strel topov Dunajčanom berž razglasil veselo dogodbo, da je presv. cesarica srečno porodila: sto strelev in eden bode znamnje, da se je rodil cesarič, dvajset in eden pa, da se je rodila cesaričnja. Ob enem bojo nêsli telegrafi naznanilo to v vse dežele cesarstva, in tudi na ljubljanskem gradu bojo koj 101- ali 21krat ustrelili, če ne pride naznanilo ponoči; če pride ponoči, pa drugo jutro; če pride oznanilo pred 6. uro zvečer, bo še tisti večer, v stolni cerkvi se zahvalna pesem pela, sicer pa drugi dan ob 10. — Pretekli somenj sv. Pavla v Ljubljani je bil za kramarstvo slab; vendar se je še več ljudí snidilo, kakor smo mislili zavolj velicega snega; goveje živine je bilo dosti, okoli 100 je bilo pitanih volov, druge živine pa 350; srednja cena pitanega vola z 9 centi žive teže je bila 103 fl., druzih goved s kakím 7 centi pa okoli 70 fl.; konj je bilo malo, še manj pa kupca; prešičev so prignali srednje število; tudi žita so pripeljali le srednjo mero, ki se je prodajalo po tisti ceni, ki jo je oznanil poslednji „oglasnik“; somenj pri sv. Jakobu ni bil veliko prida. Povedati moramo še h koncu eno „storico“, ki je že sicer stara resnica, pa še zmiraj neznana mnozim in žalostna za tistega, kteremu se primeri. Neki voznik iz K. je zamenjal svojega konja in še dodal 29 fl. za druzega, ki ga je neki konjsk barantač iz Št. v štali tiste gostivnice imel, kjer je bil kr—ski voznik tudi s svojim konjem. Konj Št—ca je všeč Kr—cu, in koj v štali skleneta kupčijo; se vé da mu je barantač „za vse tadle dober stal“ Čez kake pol ure pelje Kr—c primenjenega konja iz štale; komaj pa storí 20 stopinj, že začne hropsti, da so memogredoči postajali po cesti, — pa kaj če bi bil le hropil, revno kljuše se je na mestu zadušiti hotlo. Osleparjeni Kr. iše zdaj pravice, ki mu pred Bogom gré — pa kaj, ker je slepar deleč na Št. in ga vsak groš težko stane, goljufa po svetu lovit! Nikdar nikoli ne bo več kónj v štali kupoval brez natančnega ogleda in skušnje zunaj štale — pa prepozno je to zvedil!

Novičar iz raznih krajev.

Ta mesec se pričakuje razglas nove osnove ces. austrijanskega mornarstva; sliši se, da pri ti priliki bo mnogo vradnikov povikšanih v višjo službo. — C. k. naj višje armadno poveljstvo je v soglasji z ministerstvom notrajnih oprav sklenilo, da se učencem kmetijstva ne more dovoliti začasno oprostenje vojaštva, vendar se smejo, če so bili v vojašino (k soldatom) vzeti, za čas učenja odpustiti iz vojašine, ako se v šoli pridno obnašajo. — V več krajih Ogerskega, zlasti med gorjanci arvaske, liptavaške in trenčinske županije, je huda lakota; revežem na pomoč priti se je od cesarja poslani general-adjutant baron Kellner 25. jan. podal v te kraje jim delit pomoči. — Od 1. sept. 1852 do konca dec. 1853 je bilo v našem cesarstvu v vsem skupaj natisnjenih 6924 novih knjig (bukev), nemških 2787, laških in romanskih 2723, slovanskih 659, ogerskih 428; namreč: v doljni Austrii 1666, zgornji 49, na Laškem 1194, na Ogerskem, Horvaškem, Erdeljskem, Slavonskem 790, na Českem 723, na Marskem in v Šlezii 209, v Galicii 200, na Primorskem 148, na Tiroljskem 189, na Štajarskem 146, na Salcburškem 52, na Krajnskem 44, v Dalmacii 11, na Koroškem 9. — Posebno huda zima z mnogo snegom je objéla letos veči del sveta, kakor se od vsih krajev sliši; 20 let se ne pomni takošna; tudi v Carigradu že mnogo let ni bilo toliko snega. Spet se je tedaj jolsvavski prerok zlo opekel. Njegovo „prerokovanje“ in pa „nemška edinost“ sta djansko ravno narobe temu, kar sta v besedah pravila. — Novíce iz Krima segajo do 19. t. m.; zmerznjene pota so zdaj dobre za prepeljevanje topov in druzega streliva. Ker Angležem in Francozom derv manjka, so odkrili nedavnej streho stare kersoneške cerkve in lesovje strešja kakor lesovje iz cerkve so porabili za kurjavo. — Važniše novíce poslednjih dní pa so sledeče, ali so gotove, se še ne vé: Rusovska armada se nek spet pri Reni močno nabira, in Turki se bojé, da bi vdrugič ne planili čez Donavo. Omer-paša se je nek odpovedal svoji službi, ker se je Izmail-paša branil, v Rumelii pod njegovim poveljstvom biti. — Švajcarska vlada je dovolila, da smé skoz nje deželo 40.000 Francozov iz lyonskega taborišča marširati na bojišče. Austrijanska vlada je nek še posebno zavezo sklenila s francozko, po kteri ji bo ta poslala 100.000 vojakov na pomoč, ki se bojo ustavili na Českem. — Undanja novíca, da bo pruska vlada postavila dve armadi zoper Francoze, eno zoper Austrijo, ni res. — Princ Napoleon je prišel 26. p. m. zlo bolehen na Francozko nazaj. Slavni francozki general Pelisier, znan iz afrikanskih vojsk, je 24. p. m. iz Marseila odrinil v Krim, da bo poveljstvo prevzel čez en oddelk armade. — Iz Frankobroda je prinesel telegraf novíco, da je vojna komisija zbora nemške zaveze 29. jan. potrebo izgovorila, da naj vsa zavezna armada za vojsko pripravljena bo. — Vsi angležki ministri so odstopili. Vzrok tega odstopa je bil predlog poslanca Roebucka: naj deržavni zbor sklene, da se mora ojstro preiskati žalostni stan angležke armade v Krimu, in kdo je tega kriv. Deržavni zbor je s 305 glasovi zoper 148 poterdil ta predlog, ki zapopada ob enem grajo zoper ministre, in na to so vsi odstopili. Pred ko ne bo Palmerston zdaj minister vojaštva. — V vasi Magnacavallo na Laškem (Mantovi) se je strašna nesreča zgodila, ki nam spet priča, kako nevarno je živino dražiti in mučiti: neki poredni fantje so mesca septembra l. l. mačko tako pretepali, da so ji nogo zlomili; uboga žival vsa stepena se je splazila pod neki slop bližne cerkve in je tam obležala; primeri se pa, da fajmoštrov brat blizo memo tega slopa gré, kar skoči mačka vsa divja in nad-nj ga popade za roko. Berž gré pomoči iskat, zdravnik mu žgè rano, ki se je potem lepo zacelila. Mož je bil vesel, da je bila roka spet dobra. Al kaj se zgodí! — 5. dan t. m. ravno pri kosilu ga prime kerč po vsem životu in steklína ga napade: vsa pomoč je bila zastonj — zvezati so ga mogli, ker je strašno divjal — drugi dan je umerl.

Predpustna.

Poznal sem neko ženico,
Priletno čmerno predico;
Kdej rada možke je imela;
Zdej tak dekletam je pela:

„Ne bom moža si izbrala,
Se njega volji podala.
Priloviti so možaki,
Oj! pravi pustni bedaki!
Ponoči v vási rojíjo,
Podnevi v kerčmi sedijo,
Juhejsa vino pijejo,
Doma pa žene tepejo,
Jim kmal zapravijo dote,
Doma pa jokajo srote.
Lenobo pasti le znajo,
Žené za dékle imajo,
In drugih slabih lastnosti
Imajo več ko zadosti.
Je malo dobrih na zemlji,
Dèkle! tud tacih ne jemlji,
Ker ko nevesto dobijo,
Se radi koj spremenijo,
Da clo do konca življenja
Zakonski križ ne odjenja.
Nikar žené ne bodite,
Dekleta mar ostanite!“

Dekleta so se smejale;
Tak med sabo so šeptale:
„Kar je Alenka nam pela,
Je pač s kodelje posnela!“

Pogovori vredništva.

Gosp. H. K. v. Z.: List 102 bote prejeli. Vaše jezikoslovne opombice so nam veledrage in večino njih tudi radi poterdimo. Vsega pa prehitro ne smemo, „chi va piano, va sano“; mnogo mnogo je že zboljšanega, mnogo pa še bo; hitrica bi več škodovala ko koristila. Priporočane knjige smo vse že priporočali v „Novicah“. Prosimo večkrat kaj.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.